

POSTANOWIENIE

Dnia 6 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z wniosku A. P.
przy uczestnictwie F. P. i G. P.
o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 6 grudnia 2016 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w P.
z dnia 29 października 2015 r., sygn. akt II Ca (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w P. na rzecz radcy prawnego A. G. kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.

Zdaniem skarżącego do nieważności postępowania doszło z uwagi na to, że był reprezentowany przed sądem pierwszej instancji przez nienależycie umocowanego pełnomocnika, któremu sąd pierwszej instancji odmówił prawa do dalszego udziału w sprawie, nie uchylając jednak czynności dokonanych z jego udziałem i nie powtarzając ich (art. 379 pkt 2 k.p.c.).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, iż wzięcie przez Sąd Najwyższy z urzędu pod rozagę nieważności postępowania, dotyczy tylko nieważności postępowania przed sądem drugiej instancji. Natomiast badanie w ramach kontroli kasacyjnej nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji jest możliwe jedynie pośrednio, gdyby skarżący w ramach podstawy drugiej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) zarzucił sądowi drugiej instancji naruszenie art. 386 § 2 k.p.c. poprzez nieuwzględnienie nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji. Wynika to z faktu, iż skarga kasacyjna jest środkiem zaskarżenia od orzeczeń sądu drugiej instancji, a naruszenia prawa popełnione przez sąd pierwszej instancji są przedmiotem kontroli apelacyjnej, również w zakresie, w jakim prowadzą do nieważności postępowania (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1997 r., I CKN 825/97, OSNC 1998, nr 5, poz.

81; z dnia 8 stycznia 1998 r., II CKN 553/97, OSP 1999, nr 7-8, poz. 138; z dnia 26 lutego 2002r., I CKN 267/01, Biuletyn Informacji Prawnej 1993, Nr 3, str. 4; z dnia 11 stycznia 2006 r., III CK 328/05, „Monitor Prawniczy” 2006, nr 3, s. 115; z dnia 16 listopada 2006 r., II CSK 177/06, niepubl.; z dnia 24 maja 2007 r., V CSK 62/07, niepubl., z dnia 8 października 2009 r., II CSK 156/09, niepubl.; z dnia 1 września 2010 r., II KU 101/10, niepubl. oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 sierpnia 2005 r., I CK 194/05, niepubl. i z dnia 16 listopada 2006 r., II CSK 177/06, niepubl.). W konsekwencji Sąd Najwyższy może uwzględnić nieważność postępowania przed sądem pierwszej instancji w sposób pośredni tj. na zarzut naruszenia art. 386 § 2 k.p.c. pod warunkiem jednak, że uchybienie to miało wpływ na rozstrzygnięcie (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2012 r., V CSK 384/11 i z dnia 20 maja 2011 r., II PK 295/10, OSNP 2012 r., nr 13-14, poz. 169). Wprawdzie w podstawach skargi skarżący odwołał się do zarzutu naruszenia art. 386 § 2 w związku z art. 379 pkt 2 k.p.c., jednak poza stwierdzeniem, że uchybienie Sądu Okręgowego, miało istotny wpływ na wynik sprawy, we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, brak jakiegokolwiek wyводу, który wskazywałby na istnienie takiego wpływu. M. K., nie sprawujący w istocie zarządu nieruchomością objętą sporem (wbrew treści pełnomocnictwa z 27 marca 2014 r. k. 107), a zatem nie należący do kręgu podmiotów mogących reprezentować skarżącego przed sądem (art. 87 § 1 k.p.c.), uczestniczył w rozprawie przed Sądem Rejonowym w T. w dniu 26 września 2014 r. (k. 147-152), a do odmowy jego dopuszczenia do udziału w sprawie, doszło dopiero na kolejnej rozprawie przed tym Sądem (k. 180 verte). Skarżący jednak również uczestniczył w tej rozprawie, na której przeprowadzano dowód z zeznań świadków (k. 147), a we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, nie podano, żadnych argumentów przemawiających za wpływem analizowanego uchybienia Sądu Rejonowego na wynik sprawy.

Zdaniem skarżącego do nieważności postępowania doszło również z tego względu, iż został pozbawiony prawa do obrony swoich praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.), na skutek odmowy ustanowienia pełnomocnika z urzędu, odmowy dopuszczenia ustanowionego pełnomocnika w osobie M. K., w sytuacji, gdy skarżący, z uwagi na ciężką sytuację materialną, nie był w stanie opłacić profesjonalnego

pełnomocnika z wyboru, sam zaś nie posiada żadnej wiedzy prawniczej, w sprawie, która jak wynika z uzasadnienia sądów obu instancji dotyczyła nie tylko instytucji zasiedzenia, lecz również instytucji prawa procesowego, takich jak pełnomocnictwo, nieważność postępowania, prowadzenie postępowania dowodowego, jak również instytucji prawa materialnego takich jak chociażby umowa użyczenia, sposób zawarcia umowy (dorozumiany), forma umowy (ustna), zliczanie okresów zasiedzenia. Natomiast pełnomocnik uczestnika F. P. w osobie K. Ł. legitymował się pełnomocnictwem tej samej treści, co M. K..

Po pierwsze, zarzuty skarżącego dotyczą postępowania przed sądem pierwszej instancji, bez należytego wykazania istotnego wpływu - mającego mieć miejsce uchybienia - na wynik sprawy. Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 2 stycznia 2014 r. oddalił wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, a skarżący nie skorzystał nawet z przysługującego mu prawa do wniesienia zażalenia (k. 7-8). Natomiast Sąd Okręgowy, mógł rozpoznawać na jego wniosek, jedynie te postanowienia Sądu pierwszej instancji, które nie podlegały zaskarżeniu w drodze zażalenia, a miały wpływ na wynik sprawy. Natomiast ponowiony wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu (k. 199) został odrzucony, jako oparty na tych samych okolicznościach (art. 117² § 2 k.p.c.)

Po drugie, w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, iż poza wyjątkowymi sytuacjami, odmowa ustanowienia pełnomocnika z urzędu nie usprawiedliwia zarzutu nieważności postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony swoich praw (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2005 r., III CK 533/04, niepubl., z dnia I CSK 199/07, niepubl., z dnia 19 marca 2004 r., IV CK 218/03, niepubl., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2013 r., II CSK 167/13, niepubl.). Ponadto, nieważność postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony swoich praw zachodzi wówczas, gdy strona, wbrew swojej woli została pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części, a skutki tych wadliwości nie mogły być usunięte na następnych rozprawach, przed wydaniem orzeczenia (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2004 r., IV CSK 218/03, niepubl. i orzeczenia przywołane w jego uzasadnieniu). W analizowanym przypadku sytuacja taka nie miała miejsca, skarżący uczestniczył, bowiem

osobiście i aktywnie w postępowaniu przed sądami obu instancji, nie przejawiając nieporadności w stopniu przekraczającym możliwość obrony swoich praw. Odmowa dopuszczenia do udziału w sprawie ustanowionego przez skarżącego pełnomocnika, była obowiązkiem Sądu, skoro nie należał, on do kręgu podmiotów, o których mowa w art. 87 § 1 k.p.c. Wymogi te realizowała natomiast K. Ł. reprezentująca uczestnika w oparciu o pełnomocnictwo z dnia 4 maja 2012 r. (k. 12), skoro rzeczywiście sprawowała ona zarząd nieruchomością, której dotyczył spór, w oparciu o umowę zlecenia z dnia 6 lutego 2010 r. (k. 145), a sprawa pozostawała w bezpośrednim związku ze sprawowanym przez nią zarządem, co zostało dostatecznie wykazane w toku postępowania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2015 r., IV CZ 40/15, niepubl.).

Sąd Najwyższy nie stwierdził również, by doszło do nieważności postępowania przed sądem drugiej instancji, poprzez pozbawienie wnioskodawcy możliwości obrony swoich praw i dopuszczenie do udziału w sprawie nienależycie umocowanego pełnomocnika w osobie M. K., który był obecny na sali rozpraw oraz uniemożliwienia wypowiedzenia się wnioskodawcy za pośrednictwem tego pełnomocnika, którą to możliwość miał uczestnik, którego na rozprawie apelacyjnej reprezentował pełnomocnik. Wbrew zarzutom skarżącego M. K. nie uczestniczył w rozprawie apelacyjnej w charakterze jego pełnomocnika (k. 216 i k. 219-221), a jego udział w jawnej rozprawie sądowej w charakterze publiczności i wola uczestnika by się wypowiedział w jego imieniu nie nadaje mu statusu pełnomocnika. Natomiast uczestnik miał na rozprawie apelacyjnej zapewnioną możliwość wypowiedzi, nie sposób, zatem twierdzić, iż został pozbawiony możliwości obrony swoich praw, w tej fazie postępowania.

Z przytoczonych względów, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), o kosztach postępowania kasacyjnego orzekając na podstawie § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 14 ust. 1 pkt 2 i w zw. z § 11 pkt 1 i 4 ust. 1 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. z 2015 r., poz. 1805).

db